

Suunnittelu- ja konsulttialojen työehtosopimusten soveltamisalojen tarkastelua varten asetetun työryhmän yhteinen ohjeistus

Työryhmän työn perusta

Työehtosopimusten soveltamisalamääräysten tarkastelu

Suunnittelu- ja konsulttialan toimihenkilöiden työehtosopimuksen 1.5.2010 - 31.10.2011 allekirjoituspöytäkirjan 5 §:n mukaan:

Liitot asettavat työryhmän laatimaan ohjeistusta koskien suunnittelu- ja konsulttialan toimihenkilöiden ja ylempien toimihenkilöiden työehtosopimusten soveltamisrajaa. Liitot kutsuvat tähän työryhmään mukaan myös Ylemmät Toimihenkilöt YTN ry:n edustuksen. Työryhmän tavoitteena on luoda kolmen liiton yhteinen ohjeistus käyttäen hyväksi Teknologiateollisuus ry:n, Toimihenkilöunioni TU ry:n (nyk. Ammattiliitto Pro ry) ja Ylemmät Toimihenkilöt YTN ry:n sopiman prosessin tuottamaa aineistoa Teknologiateollisuus ry:n kanssa sovittavalla tavalla. Työn tulee olla valmis 31.3.2011 mennessä.

Teknologiateollisuus ja Ammattiliitto Pro ovat teknologiateollisuudessa käydyn prosessin tuloksena allekirjoittaneet 8.2.2011 ohjeen työehtosopimusten soveltamisaloista.

Yleistä

Suunnittelu- ja konsulttialan palveluksessa olevat henkilöstöryhmät

Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto SKOLin jäsenyritysten palveluksessa olevat henkilöt jaetaan kolmeen ryhmään: toimihenkilöihin, ylempiin toimihenkilöihin ja johtoon. Toimihenkilöillä ja ylempillä toimihenkilöillä on molemmilla oma työehtosopimuksensa. Työehtosopimukset poikkeavat toisistaan luonteeltaan sekä sisällöltään ja ne on tehty aina tiettyä henkilöstöryhmää varten. Rajanvedossa on tärkeitä paikallisesti huomioida kokonaisuus johdosta työntekijöihin ja määritellä kunkin henkilöstöryhmän rajat tätä taustaa vasten.

Suunnittelu- ja konsulttialan ylempien toimihenkilöiden työehtosopimus

1 § Sopimuksen soveltamisala

Tämän sopimuksen piiriin kuuluvat Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto SKOL ry:n ja Arkkitehtitoimistojen liitto ATL ry:n jäsenyritysten palveluksessa olevat ylempät toimihenkilöt. Ylemmän toimihenkilön tehtävissä edellytetään korkeakoulu- tai ammattikorkeakoulutasoista tiedollista ja taidollista valmiutta. Koulutuksen mukanaan tuoma muodollinen pätevyys tai sen puuttuminen ei kuitenkaan sinänsä ratkaise, kuuluuko henkilö ylempien toimihenkilöiden piiriin tai ei.

Kuvaavaa ylemmän toimihenkilön tehtävälle on suhteellisen suuri itsenäisyys ja vastuu. Käytännössä yrityksen ylemmän toimihenkilön tehtävä on suunnittelu-, konsultointi- tai asiantuntijatehtävä taikka esimiestehtävä. Ylemmän toimihenkilön toimi on suunnittelu- ja konsulttialan toimihenkilöiden työehtosopimuksen soveltamisalan sisältämiä toimia vaativampi.

Toimihenkilön kuuluminen tiettyyn henkilöstöryhmään määräytyy hänen pääasiallisten tehtävien mukaisesti. Sopimus ei koske yrityksen tai toimipaikan johtoon kuuluvia ja johtamiseen osallistuvia henkilöitä, ei myöskään näihin verrattavia johtoa avustavia asiantuntijoita eikä henkilöitä, jotka edustavat työsuhteeseen liittyvissä asioissa yritystä suhteessa ylempiin toimihenkilöihin ja joilla on oikeus tai valtuutus päättää ylempien toimihenkilöiden työehdoista.

Suunnittelu- ja konsulttialan toimihenkilöiden työehtosopimus

1 § Sopimuksen ulottuvuus ja soveltamisala

Tämän sopimuksen piiriin kuuluvat Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto SKOL ry:n jäsenyritysten palveluksessa olevat, toimihenkilötehtävissä toimivat henkilöt. Toimihenkilötehtävät edellyttävät yleensä perusasteen, keskiasteen tai alimman korkea-asteen tasoista tiedollista ja taidollista valmiutta. Ammattitaito voidaan hankkia myös käytännön kokemuksen kautta. Sopimuksen soveltamisalalla ei kuitenkaan ole koulutuksellista ylärajaa. Tämä merkitsee sitä että esim. ammattikorkeakoulu- tms. koulutuksen saanut henkilö voi kuulua sopimuksen soveltamispiiriin, mikäli toimi sisältönsä puolesta kuuluu tämän sopimuksen soveltamisalaan.

Sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat mm. suunnitteluun, muuhun tekniikkaan, talouteen ja hallintoon liittyvät sekä työnjohdolliset toimihenkilötehtävät. Toimihenkilön kuuluminen tiettyyn henkilöstöryhmään määräytyy hänen pääasiallisten tehtäviensä mukaisesti.

Sopimus ei koske ylempien toimihenkilöiden tehtäviä. Ylemmän toimihenkilön toimi määräytyy ylempiä toimihenkilöitä koskevan työehtosopimuksen soveltamismääräysten mukaisesti. Tätä sopimusta ei sovelleta myöskään yöntekijätehtävissä oleviin henkilöihin.

Yleismääritelmä

Tosiasialliset työtehtävät ja niiden vaatuvuus

Työsopimuslain 2 luvun 7 §:n ja työehtosopimuslain 4 §:n 2 momentin mukaisesti sovellettava työehtosopimus määräytyy työtehtävien perusteella.

Työehtosopimuksen soveltamisala ratkeaa henkilön työtehtävien ja nimenomaan tämän pääasialliseen toimenkuvaan kuuluvien tosiasiallisten työtehtävien ja niiden vaativuuden perusteella.

Perehdyttämisvaihe

Poikkeuksen tähän muodostaa työsuhteen alkuun sijoittuva perehdyttämistä koskeva aika. Tämä perehdyttämisaika on yleensä enintään kuusi (6) kuukautta, elleivät erityiset syyt edellytä pitempää aikaa. Perehdyttämistä koskevana aika voidaan tilapäisesti soveltaa muuta kuin tosiasiallisten työtehtävien edellyttämää työehtosopimusta. Näin on myös ollut asianlaita henkilöiden siirtyessä työsuhteen aikana ylemmän toimihenkilön tehtävästä toiseen, jonka alkuun on liittynyt harjaantumista ja perehdyttämistä vaativuudeltaan vaihtelevissa tehtävissä.

Esimerkki: Suunnittelija palkataan tehtävään, joka työsuhteen mukaan ja todellisuudessa on ylemmän toimihenkilön tehtävä. Vaikka pääasiallinen tehtävän vaatuvuus ei työsuhteen alussa enintään kuuden (6) kuukauden perehdyttämisaikana vielä yllä ylemmän toimihenkilön tehtävän vaativuuden tasalle, voidaan henkilöön noudattaa ylempien toimihenkilöiden työehtosopimusta työsuhteen alusta lukien.

Koulutus

SKOL-YTN

Ylemmän toimihenkilön tehtävissä edellytetään korkeakoulu- tai ammattikorkeakoulutasoista tiedollista ja taidollista valmiutta. Koulutuksen mukanaan tuoma muodollinen pätevyys tai sen puuttuminen ei kuitenkaan sinänsä ratkaise, kuuluuko henkilö ylempien toimihenkilöiden piiriin tai ei.

SKOL-Pro

Toimihenkilötehtävät edellyttävät yleensä perusasteen, keskiasteen tai alimman korkea-asteen tasoista tiedollista ja taidollista valmiutta. Ammattitaito voidaan hankkia myös käytännön kokemuksen kautta. Sopimuksen soveltamisalalla ei kuitenkaan ole koulutuksellista ylärajaa. Tämä merkitsee sitä että esim. ammattikorkeakoulu- tms. koulutuksen saanut henkilö

voi kuulua sopimuksen soveltamispiiriin, mikäli toimi sisältönsä puolesta kuuluu tämän sopimuksen soveltamisalaan.

Koulutus pohja ei siis ole soveltamisalaa määrittäessä ratkaiseva kriteeri, mutta se voi toimia kokonaisharkintaa tehtäessä yhtenä osoituksena ylemmän toimihenkilön tehtävässä vaadittavasta, toimihenkilötehtävää syvällisemmästä asiantuntemuksesta.

Koulutuksella on merkitystä rajanvetokriteerinä ainoastaan kyseisen tehtävän edellyttämien tiedollisten ja taidollisten valmiuksien kautta.

Edellä mainittujen kirjausten mukaan koulutusta ei yksin voida pitää erottelevana tekijänä rajanvedossa, vaan sopimusvalinta on tehtävä pääasiassa muiden kriteerien avulla.

Tosiasialliset tehtävät

SKOL-YTN

Käytännössä yrityksen ylemmän toimihenkilön tehtävä on suunnittelu-, konsultointi- tai asiantuntijatehtävä taikka esimiestehtävä. Kuvaavaa ylemmän toimihenkilön tehtävälle on suhteellisen suuri itsenäisyys ja vastuu. Toimihenkilön kuuluminen tiettyyn henkilöryhmään määräytyy hänen pääasiallisten tehtäviensä mukaisesti.

SKOL-PRO

Sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat mm. suunnitteluun, muuhun tekniikkaan, talouteen ja hallintoon liittyvät sekä työnjohdolliset toimihenkilötehtävät. Toimihenkilön kuuluminen tiettyyn henkilöstöryhmään määräytyy hänen pääasiallisten tehtäviensä mukaisesti.

Kummankin työehtosopimuksen mukaan toimihenkilön kuuluminen tiettyyn henkilöryhmään määräytyy hänen pääasiallisten tehtäviensä mukaisesti. Soveltamisalaa määrittäessä olennainen kysymys on, mitä yritys- tai työpaikkatasolla ovat SKOL-YTN sopimuksen tarkoittamat suunnittelu-, konsultointi- tai asiantuntijatehtävät taikka esimiestehtävät ja toisaalta SKOL-PRO sopimuksen tarkoittamat suunnitteluun, muuhun tekniikkaan, talouteen ja hallintoon liittyvät sekä työnjohdolliset toimihenkilötehtävät.

Ylemmän toimihenkilön tehtävän osalta on myös pohdittava, mitä tarkoitetaan tehtävän suhteellisen suurella itsenäisyydellä ja vastuulla.

Suunnittelu- ja konsulttialalla rajanveto toimihenkilön ja ylemmän toimihenkilön välillä tapahtuu pääasiassa suunnittelutehtävissä. Rajanveto tulee tehdä kokonaisarviolla.

Työehtosopimuksessa soveltamisalaa ei määritellä tehtävänimikkeen perusteella. Suunnittelualan projektiluonteisen työskentelyn vuoksi tehtävänimikkeen perusteella olisikin vaikea päätellä tai tehdä johtopäätöksiä yksittäisten henkilöiden pääasiallisista tehtävistä. Kuitenkin yrityksissä tulisi tehtävänimikkeiden suhteen pyrkiä noudattamaan selkeää käytäntöä, jossa nimikkeet vastaavat tehtävän sisältöä ja vaativuutta, jolloin tehtävänimike voisi osoittaa myös sovellettavan työehtosopimuksen.

Suunnittelualalla työ tehdään usein projektiorganisaatiossa. Samalla tehtävänimikkeellä voidaan projektista riippuen toimia eri tehtävissä: esimerkiksi projektissa A henkilö toimii projektinsinöörin tehtävässä, projektissa B hän toimii vanhemman suunnittelijan tehtävissä ja projektissa C osaprojektin vetäjänä. Henkilö saattaa työskennellä useassa projektissa yhtä aikaa, mutta kunkin projektin osalta mahdollisesti eri tehtävässä. Henkilön pääasiallinen tehtävä siis usein muodostuu yhdestä tai useammasta projektiorganisaation määrittämästä tehtävästä. Tehtävät vaihtuvat projektien mukaan.

Suunnittelutyön vaativuus

Suunnittelutyötä tehdään monella tasolla. Eri yritysten käyttämät nimikkeet eivät ole vertailukelpoisia, joten johtopäätökset joudutaan tekemään tosiasiallisten tehtävien mukaan. Jos kyseessä on tavanomainen perussuunnittelu, jossa suunniteltavat kokonaisuudet ovat rajattuja, työ rutiininomaista suunnittelua tai varsinaista suunnittelua avustavaa työtä, kuten piirtäjän tai suunnitteluassistentin tehtävä, on kyse toimihenkilötehtävästä. Vaativien, laajaa erityisosa-

mista edellyttävien asiantuntijatehtävien kyseessä ollen tehtävä on ylemmän toimihenkilö tehtävä. Muun suunnittelutyön osalta arviointi joudutaan tekemään liukuvalla asteikolla, jossa arviointikriteereinä ovat suunnittelutyön vaativuus ja sen edellyttämä osaaminen. Tässä arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota esimerkiksi siihen kuinka syvällistä asiantuntemusta, kuinka pitkää kokemusta ja laajoja tietoja suunnittelutyö edellyttää. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, minkälaista vastuuta hänellä on suunnittelijoiden opastuksesta, ohjauksesta ja kouluttamisesta.

Vaadittava kokemus

Ammattikokemus voi tuoda mukanaan ammattitaitoa, jota edellytetään vaativammassa tehtävässä. Tällöin on mahdollista, että henkilö kokemuksen ja ammattitaidon karttuessa siirtyy henkilöstöryhmästä toiseen.

Kokemusvuodet tai niiden puute eivät sinällään automaattisesti ratkaise sovellettavaa työehtosopimusta.

Itsenäinen asema ja vastuu

SKOL-YTN sopimuksen mukaan ylemmän toimihenkilön tehtävälle on kuvaavaa suhteellisen suuri itsenäisyys ja vastuu.

Tehtävän itsenäisyyttä pohdittaessa kiinnitetään huomiota siihen, missä määrin työ edellyttää ohjeistamista ja ohjaamista esimiehen taholta ja mikä on itsenäisen ongelmanratkaisun osuus työssä.

Tehtävän vastuuta pohdittaessa kiinnitetään huomiota siihen, missä määrin tehtävään sisältyy toiminnallisia, taloudellisia tai asiakasvastuita.

Edellä mainittujen vastuiden mahdollinen puuttuminen kokonaan tai osittain ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei kysymyksessä voisi olla ylemmän toimihenkilön tehtävä. Jos tehtävä esimerkiksi edellyttää merkittävää asiantuntemusta, on kysymyksessä ylemmän toimihenkilön tehtävä, vaikka tehtävästä puuttuisivatkin vastuut esimerkiksi asiakassuhteiden ja talouden osalta.

Muut kuin suunnitteluun liittyvät tehtävät

Hankintaan, myyntiin ja markkinointiin liittyvissä tehtävissä tulee arvioida mm. neuvottelu- ja sopimusvastuiden sekä valtuuksien rajoja, itsenäisen päätösvallan rajoja sekä yhteyksiä asiakkaisiin, toimittajiin, palvelutuottajiin ja viranomaisiin.

Taloushallinnossa, tietohallinnossa ja sihteeripalveluissa sekä muissa vastaavissa tehtävissä tulee arvioida mm. tehtävän monialaisuutta, edellytettyä erityisosaamista ja sen tasoa sekä vaativuutta, jotka saattavat vaihdella työtehtävän sisällä. Esimiehen valvonnan ja ohjauksen osuus kuvastavat työtehtävässä vaadittavan asiantuntemuksen tasoa.

Soveltamisalan määrittäminen paikallisesti

Soveltamisala tulee määrittää ensin ja sen jälkeen tehtävään sovelletaan kaikilta osin sitä työehtosopimusta, jonka soveltamisalaan tehtävä on määritelty. Toimihenkilöiden työehtosopimuksen palkkausjärjestelmä on osa työehtosopimusta ja on tarkoitettu porrastamaan tehtäväkohtaista palkanosuutta toimihenkilöiden osalta. Sitä ei ole tarkoitettu soveltamisalan määrittämiseen, vaan tulee edellä mainituin tavoin sovellettavaksi vasta työehtosopimuksen määrittämisen jälkeen.

Työehtosopimuksen soveltamisala ratkeaa henkilön työtehtävien ja nimenomaan tämän pääasialliseen toimenkuvaan kuuluvien tosiasiallisten työtehtävien ja niiden vaativuuden perusteella.

Työpaikoilla on pyrittävä löytämään eri toiminnoissa työpaikkakohtainen raja työehtosopimusten soveltamisalojen välille. Työehtosopimusten soveltaminen on edelleen suoritettava paikallistason kokonaisharkinnalla. Liitot suosittelevat, että paikallisesti työpaikalla laaditaan tätä ra-

janvetoa varten päätöksentekomalli, jonka avulla työehtosopimusten soveltamisala työpaikalla määritetään. Mallia laadittaessa otetaan huomioon yrityksen toimiala, yrityksessä tehtävä työ, työpaikan koko, organisaation rakenne ja muut seikat, jotka vaikuttavat tehtävien vaativuu-
teen ja siten työehtosopimusten soveltamisalojen määrittämiseen.

Soveltamisalaerimielisyyksien käsittely paikallisesti

Erimielisyystilanteessa noudatetaan lähtökohtaisesti kyseessä olevan työehtosopimuksen neuvottelujärjestystä. Koska näiden sopimusten soveltamisalamääräykset muodostavat kokonaisuuden ja niiden tekstiä rajanverotilanteessa on luettava yhdessä, käsitellään sovelta-
misalaa koskevat erimielisyydet kuitenkin viimekädessä – ellei asiaa voida muuten ratkaista –
kolmikantaneuvottelussa, johon osallistuvat työnantajan, toimihenkilöiden ja ylempien toimi-
henkilöiden edustaja.

Helsingissä 22. kesäkuuta 2011

TEKNOLOGIATEOLLISUUS ry

Risto Alanko

SUUNNITTELU- JA KONSULTTITOIMISTOJEN LIITTO SKOL ry

Timo Mylly

AMMATTILIITTO PRO ry

Antti Rinne

Tuovi Orpana

YLEMMÄT TOIMIHENKILÖT YTN ry

Heikki Kauppi

Teemu Hankamäki